

Nyheter från IFN

nr 9 • 2014

Många kom för att fira vital 75-åring

Tre böcker om institutet och dess historia samt ett scensamtal om forskningens utveckling under årens lopp, var stommen i det jubileumsseminarium som arrangerades den 17 november för att fira institutets första 75 år. En kortfilm om IFN och mingel ingick också i jubiléet.

2009 började vi skriva om institutets historia inom ramen för IFN:s historiska projekt, berättar Mats Lundahl, professor på Handelshögskolan i Stockholm. Resultatet blev *Ett forskningsinstitut växer fram – IUI från grundandet till 1950*. Här berättas om hur den socialdemokratiska statsministern Per Albin Hansson vid ett möte med Asea-chefen Sigfrid Edström antydde att industrin inte gav arbetarrörelsen tillräckligt debattmotstånd. Han efterfrågade väl underbyggd argumentation och objektiva analyser. Edström (som i boken kallas "IUI:s fader") började propagera för att näringslivet skulle inrätta en utredningsbyrå med skolade nationalekonomer. Med andra ord IUI/IFN.

Är historien sann?

– Det vet vi inte. Men med tanke på tidsandan och de två huvudpersonerna så är den inte osannolikt, svarar Lundahl.

I boken kan man läsa om hur det kom sig att Sigfrid Edström tog initiativet till institutet. Mats Lundahl förklarar att utan Edström hade det nog inte blivit något IUI. Han säger att det krävdes en entreprenör och någon som hade en vision om vad institutet skulle bli. Men vägen dit var lång. Från samtalet med Per Albin Hansson 1934 till grundandet 1939. Frågan stöttes och blöttes, men Edström fick inte alltid vad han vill ha.

Mats Lundahl (i förgrunden) och Benny Carlson (i mitten) presenterade sin bok *Ett forskningsinstitut växer fram – IUI från grundandet till 1950*.

– Han hade exempelvis tänkt sig IUI mer som opinionsbildare och propagandaorgan för näringslivet, men så blev det inte riktigt.

Institutets två första chefer var inte forskare men det var Ingvar Svennilson som tog över ledningen på hösten 1941. Och, som Mats Lundahl säger, "Svennilson måste ha haft en klar filosofi om hur institutet skulle se ut".

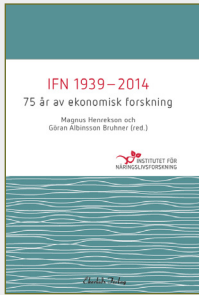
– Svennilson anställde duktiga forskare, som Jan Wallander, Erik Dahmén, Axel Iveroth och Erik Ruist, säger Lundahl och tillägger:

– Han ledde genom att delegera. Nästan alla hans rekryteringar var lyckade.

Under Svennilsons tid tillkom en rad gedigna forskningsrapporter. Inte minst det stora Norrlandsprojektet (det största någonsin i IUI/IFN:s historia) som dock bara delvis gav resultat i form av publikationer. Men det var också branschrapporter av olika slag, exempelvis om skogs- och textilindustrierna. Samtidigt upphörde IUI att producera rapporter med mer stereotypt innehåll som konjunkturrapporter och redovisningar av företagets vinster.

Allt detta skedde med pengar från svenskt näringsliv. Vad det aldrig några problem att IUI blev ett fristående forskningsinstitut istället för ett serviceorgan till de svenska företagen?

– Jo, ibland, men inte så ofta. Det uppstod två riktiga →

Jubileumsboken *IFN 1939–2014 – 75 år av ekonomisk forskning*; tiotalet forskare m.fl. skriver om sin tid på institutet.

I denna bibliografi publiceras för första gången alla identifierade publikationer som givits ut under de gångna 75 åren.

→ incidenter under den aktuella perioden. Den ena var när Axel Iveroth skrev att Bolidens malmer kunde komma att ta slut och blev av bolagets ledning anklagad för att vara diletter i gruvfrågor. Boliden sade upp vidare samarbete med Norrlandsutredningen. Den andra incidenten skedde när Jan Wallander reste runt i Klarälvsdalen för att intervjua för sin forskningsrapport om skogsindustrin. Han drog in jobbarna och fackföreningarna i diskussionen och det tyckte inte Uddeholms ledning om. Dessutom skrev *Värmlands Folkblad* en artikel i ämnet, som trots att den var oskyldig inte uppskattades av skogsindustrin. Uddeholm ville därför sätta stopp för rapporten. Av detta blev dock intet. Ingvar Svennilson skrev ett brev till Uddeholm, som då var en tung finansär av IUI, och förklarade att rapporten visst skulle publiceras.

– Helt klart är att Ingvar Svennilson inte tvekade att stå

upp för IUI som oberoende forskningsinstitut.

En förklaring till framgångarna kan ha varit att Svennilson hade kontakter på många svenska arenor: i näringslivet, i akademien och i politiska kretsar.

– Och han brydde sig definitivt inte om att vara politiskt korrekt. Han var en stark chef som såg till att institutets produkter genomgick en tuff granskning och därmed framstod som kvalitetsprodukter.

Köp böckerna på: www.ekerlids.com

Gunnar Eliasson talade om sin tid som chef på IUI. Han har skrivit ett kapitel i jubileumsboken om Bengt–Christer Ysander.

Bertil Holmlund berättade om sin tid som forskare på IUI. Han har skrivit kapitlet "Forska fritt är stort".

Anders Björklunds talade om sitt kapitel: "Från doktorsexamen till professur". Han var IUI-forskare på 1980-talet.

Michael Treschow, styrelseordförande IFN, avslutade jubileumsseminariet med ett tack till alla forskare som med sin nyfikenhet, noggrannhet, idériedom, och professionalism givit oss denna vitala 75-åring!

En kortfilm om IFN hade urpremiär på seminariet. Filmen kan ses på ifn.se där även hela seminariet finns arkiverat – i sin helhet som film och delvis som ett nedskrivet referat. På ifn.se finns även fler foton från evenemanget och där kan de tre böckerna som presenterades laddas ner.

Från vänster ses Birgitta Swedenborg, Assar Lindbeck, Magnus Henrekson, Karolina Ekholm och Thomas Gür.

Globaliseringen har förändrat forskningen

Efter presentationerna av de nya böckerna om IFN arrangerades ett scensamtal med Karolina Ekholm, statssekreterare, Magnus Henrekson, professor och vd IFN, Assar Lindbeck, professor IFN och SU, samt Birgitta Swedenborg, tidigare vice vd SNS. Temat var nationalekonomisk forskning då och nu. Samtalet leddes av Thomas Gür. Läs hela referatet på ifn.se.

Vad har förändrats under årens lopp inom nationalekonomisk forskning, undrade Thomas Gür.

– Förståelsen har ökat för många viktiga ekonomiska frågor, exempelvis inflationens bestämningsfaktorer och betydelsen av politiska institutioner, sa Birgitta Swedenborg som var verksam som forskare på IFN 1969–1981 samt 1986–1990. Hon fortsatte:

– I dag vet vi mer och frågorna ställs på ett annat sätt. Dessutom har antalet ämnesområden exploderat vilket medfört en specialisering. Samtidigt har antalet disputerade ekonomer ökat mycket kraftigt.

Assar Lindbeck, som forskade på IFN redan på 1960-talet, höll med. Han förklarade att det numera ställs mycket större krav på analystekniken. Att det krävs matematiska modeller både inom teoretisk och empirisk forskning.

Karolina Ekholm – IFN-forskare 1996–2001 – pekade på datorernas och informationsteknologins ökade betydelse inom forskningen. Hon menade att denna utveckling skapat de nya förutsättningarna och givit oss de högre kraven.

Magnus Henrekson förde in samtalet på globaliseringens stora betydelse för forskningsmarknaden. Ett exempel: 1946 publicerades den första vetenskapliga artikeln författad av en forskare på IUI i en internationell tidskrift (av Erik Ruist, som själv närvarade vid symposiet). Nästa artikel publicerades internationellt först 1965. Men numera så rör det sig om närmare 50 sådana publiceringar per år.

– I dag kan vem som helst som har förmågan bevisa sig på en internationell marknad och därmed köra om dig. Det innebär att IFN bara kan skapa möjligheter för enskilda att

verka inom ramen för de frågor som människor lyssnar till. Forskarna ansöker själva om anslag till sin egen forskning. I den meningen är friheten fullständig. Det finns helt enkelt ingen äldre professor eller chef som kan peka med hela handen och säga vad de yngre forskarna ska göra. Det är totalt annorlunda mot tidigare och det är ett resultat av den globaliserade forskningsmarknaden.

Under institutets första decennier var det en central uppgift att leverera underlagsrapporter. I scensamtalet menade Birgitta Swedenborg att forskningsproblem numera i allt större utsträckning blir inomvetenskapligt formulerade.

– Det är en utmaning att fokusera på inomvetenskaplig publicering och samtidigt se till att forskningen är relevant för beslutsfattare i privat och offentlig sektor.

Swedenborg menade att IFN har formulerat ett antal forskningsområden ”som ska vara relevanta för mottagarna i Sverige”. Och att institutet har lagt ner mycket arbete på att nå ut i samhällsdebatten.

Med dagens datakunskap borde det vara lätt att analysera relevanta frågeställningar, ansåg Karolina Ekholm. Hon förklarade att det dock finns två fallgropar:

– För det första att forskarna främst intresserar sig för själva metodutvecklingen. Att man snarare blir förtjust i en viss metod än en frågeställning. För det andra så innebär globaliseringen och hårdare konkurrens att forskare har en tendens att vilja hitta sin egen lilla monopol-nisch.

Det finns de som anser att med globaliseringen behöver vi inte utveckla talanger i Sverige utan att dessa kan hämtas på världsmarknaden. Det är helt fel, menade Magnus Henrekson:

– Jamaica har bara 2,7 miljoner invånare men tar ändå OS guld på 100 meter. Detta visar att det finns tillräckligt bra talanger överallt. Vad det handlar om är att skapa ett system med förmåga att fånga upp och utveckla de här talangerna. Gör vi inte det så blir det som i Premier League, som enligt många är världens bästa fotbollsliga. Engelska landslaget är däremot inte särskilt bra, eftersom man inte arbetar med att utveckla de inhemska talangerna.

6 november | Luigi Zingales, professor vid University of Chicago, är kritisk till svägerkapitalism, dvs. att politikerna gynnar särintressen genom subventioner, skattelättnader enbart för vissa och försvagar konkurrensen. När Zingales talade på ett seminarium arrangerat av IFN förklarade han att statens makt behöver begränsas och demokratin vitaliseras. Christian Bjørnskov, professor vid Århus universitet, och Magnus Henrekson, professor och vd för IFN, kommenterade.

Inför en fullsatt lokal illustrerade Zingales nackdelarna med stöd och subventioner till företag:

– Jag besökte Grand Canyon och där finns skyltar med texten: Mata inte de vilda djuren. Förklaringen jag fick var att om turisterna matar djuren så glömmer de snart bort hur de själva kan hitta mat och klarar sig inte på egen hand. Det är på precis samma sätt med företag! Får de ett ständigt tillskott av stöd och subventioner av olika slag så kan de snart inte klara sig utan dessa.

På ett ESO-seminarium den 24 oktober presenterades rapporterna Institutionsvård, incitament och information, om placering av ungdomar med sociala problem av Erik Lindqvist (affilierad IFN) och Konkurrens, kontrakt och kvalitet – hälso- och sjukvård i privat regi, av bl.a. Fredrik Andersson (affilierad IFN). Henrik Jordahl, IFN, kommenterade rapporterna.

Den 22 oktober deltog Magnus Henrekson, IFN, i en panel i samband med presentationen av företagundersökningen "Företagens villkor och verklighet 2014". Arrangör var Tillväxtverket. Den aktuella rapporten ger svar på hur svenska företag upplever konkurrenskraft, internationalisering och tillväxtpotentialer.

Andreas Bergh, IFN, deltog tillsammans med Jesper Roine, HHS, i ett samtal arrangerat av IVA den 4 november. Samtalet leddes av Magnus Henrekson, IFN. Ämnet var: "Går det att kombinera ökat välbefinnande med en jämlik fördelning?"

Özge Öner, IFN och Internationella Handelshögskolan Jönköping, talade om trender inom besöksnäringen på en konferens den 18 november, arrangerad av bl.a. Jönköpings kommun. Titeln var "Tourism and the hospitality sectors' role on regional development".

Nyhetsbrev:
"Nyheter från IFN" utkommer åtta gånger per år. Dessutom publiceras "Ny ekonomisk forskning" ett par gånger årligen.

Nyhetsbrev